MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2017. október 25.[1]

C-398/16. és C-399/16. sz. egyesített ügyek

X BV (C-398/16),
X NV (C-399/16)
kontra
Staatssecretaris van Financiën

(a Hoge Raad der Nederlanden [legfelsőbb bíróság, Hollandia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Társasági adó – Letelepedés szabadsága – A külföldi illetőségű leányvállalat részesedéseinek megszerzéséhez nyújtott kölcsön után járó kamatok belföldi illetőségű anyavállalat általi levonása – A külföldi illetőségű leányvállalat részesedései árfolyamváltozás miatt bekövetkező értékcsökkenésének belföldi illetőségű anyavállalat általi levonása – Integrált adózási csoport”

1. A Bíróságnak már többször nyílt alkalma határozatot hozni az anyavállalat és leányvállalatai által alkotott cégcsoportok esetén a társaságokat terhelő nyereségadóra vonatkozó tagállami szabályozásról.[2]

2. Különösen, Hollandiának az integrált vállalkozáscsoportokra vonatkozó adójogszabályait legalább két korábbi ítéletben elemezte.[3] E szabályok alapján a cégcsoport csak akkor tartozhat a csoportos adóztatás szabályozásának hatálya alá, ha a csoportot alkotó valamennyi társaság holland illetőségű, ami a külföldi illetőségű leányvállalatok kizárását eredményezi.

3. Az X Holding ítéletben[4] a Bíróság elvben elismerte ezen holland szabályozásnak az uniós joggal (konkrétan az EUM-Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezéseivel) való összeegyeztethetőségét. Elfogadta tehát, hogy az adóztatási joghatóság tagállamok közötti megosztása fenntartásának a szükségessége igazolja a nem belföldi illetőségű társaságoknak a csoportos adóztatás rendszeréből való kizárását.

1 Eredeti nyelv: spanyol.

2 Lásd többek között: 1998. július 16-i ICI-ítélet (C-264/96, EU:C:1998:370); 1999. november 18-i X és Y ítélet (C-200/98, EU:C:1999:566); 2001. március 8-i Metallgesellschaft és társai ítélet (C-397/98 és C-410/98, EU:C:2001:134); 2003. szeptember 18-i Bosal ítélet (C-168/01, EU:C:2003:479); 2005. december 13-i Marks & Spencer ítélet (C-446/03, EU:C:2005:763); 2008. január 17-i Lammers & Van Cleeff ítélet (C-105/07, EU:C:2008:24); 2008. november 27-i Papillon ítélet (C-418/07, EU:C:2008:659); 2012. szeptember 6-i Philips Electronics UK ítélet (C-18/11, EU:C:2012:532); 2014. április 1-jei Felixstowe Dock and Railway Company és társai ítélet (C-80/12, EU:C:2014:200); 2015. február 3-i Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet (C-172/13, EU:C:2015:50); 2015. október 6-i Finanzamt Linz ítélet (C-66/14, EU:C:2015:661); 2017. május 17-i X ítélet (C-68/15, EU:C:2017:379).

3 2010. február 25-i X Holding ítélet (C-337/08, a továbbiakban: X Holding ítélet, EU:C:2010:89); 2014. június 12-i SCA Group Holding és társai ítélet (C-39/13–C-41/13, EU:C:2014:1758).

4 18. és 43. pont.

4. Ugyanakkor az X Holding ítélet hatályát később, a 2015. szeptember 2-i Groupe Steria ítéletben [5] árnyalták, emlékeztetve arra, hogy az ítéletből nem vezethető le, hogy „egyrészt valamely integrált adózási csoporthoz tartozó, másrészt az ilyen csoporthoz nem tartozó társaságok közötti bármely eltérő bánásmód összeegyeztethető az EUMSZ 49. cikkel”. [6] Az X Holding ítéletben elfogadott igazolás, tette hozzá a Bíróság, kizárólag a holland rendszer azon szabályaira vonatkozott, amelyek lehetővé tették a veszteségek integrált adózási csoporton belüli átadását. [7]

5. A két előzetes döntéshozatalra utaló határozatban felvetett kérdésekkel az alapügyben eljáró bíróság célja valójában az e területre vonatkozó ítélkezési gyakorlat tisztázása. Annak megítéléséhez szükséges e tisztázás, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal a csoportos adóztatásra vonatkozó holland szabályozás, amelynek értelmében a pénzügyi költségek bizonyos tételei levonhatók az anyavállalat elszámolásában, ha a leányvállalata belföldi illetőségű, viszont nem vonhatók le, ha a leányvállalata külföldi illetőségű.

6. A holland jog előírja, hogy valamely társaságot a csoport másik vállalatától kapott finanszírozás megszerzését követően terhelő költségek (kamatok) nem vonhatók le, kivéve, ha az anyavállalat és a leányvállalat között olyan integrált adózási modell épült fel, amely kizárólag a belföldi illetőségű társaságok számára nyitott. A C-398/16. sz. ügy e nemzeti szabályról szól.

7. Ugyanezen megközelítést alkalmazzák a tőkenyereségre és tőkeveszteségre (beleértve a külföldi pénznem árfolyamváltozásai miatti veszteségből származókat), amelyek nem vehetők figyelembe a nyereség meghatározása során. Így az anyavállalat által a leányvállalatban birtokolt részesedésből keletkezett árfolyamveszteség nem vonható le, kivéve, ha mind a két vállalat ugyancsak egy integrált adózási csoportba kerül, amely kizárólag a belföldi társaságok számára nyitott. A C-399/16. sz. ügyben éppen ezt a szabályt alkalmazzák.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

8. Az EUMSZ 49. cikk előírja:

„Az alábbiakban megállapított rendelkezéseknek megfelelően tilos a valamely tagállam állampolgárainak egy másik tagállam területén történő szabad letelepedésére vonatkozó minden korlátozás. Ezt a rendelkezést azokra a korlátozásokra is alkalmazni kell, amelyek képviseletnek, fióktelepnek vagy leányvállalatnak egy tagállam valamely tagállamban letelepedett állampolgára által történő alapítására vonatkoznak.

A szabad letelepedés magában foglalja a jogot gazdasági tevékenység önálló vállalkozóként történő megkezdésére és folytatására, vállalkozások, így különösen az 54. cikk második bekezdése szerinti társaságok alapítására és irányítására, a letelepedés országának joga által a saját állampolgáraira előírt feltételek szerint, figyelemmel a tőkére vonatkozó fejezet rendelkezéseire is.”

5 C-386/14, EU:C:2015:524; a továbbiakban: Groupe Steria ítélet.

6 Ugyanott, 27. pont.

7 Ugyanott, a 27. pont utolsó mondata.

9. Az EUMSZ 54. cikk szerint:

„Valamely tagállam jogszabályai alapján létrehozott olyan társaság, amelynek létesítő okirat szerinti székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye az Unió területén van, e fejezet alkalmazása szempontjából ugyanolyan elbánásban részesül, mint azok a természetes személyek, akik a tagállamok állampolgárai.

»Társaság« a polgári vagy kereskedelmi jog alapján létrejött társaság, beleértve a szövetkezeteket és a közjog vagy a magánjog hatálya alá tartozó más jogi személyeket, kivéve a nonprofit szervezeteket.”

B. A holland jog

Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (a társasági adóról szóló 1969. évi törvény; a továbbiakban: 1969. évi törvény)

10. A 10a. cikk (2) bekezdése értelmében:

„A kapcsolt vállalkozásnak fizetendő kamatok nem vonhatók le a nyereség meghatározása során, amennyiben azok valamely kapcsolt vállalkozásban történő […] részesedésszerzéssel állnak összefüggésben, kivéve, ha az e vállalkozáson belüli részesedési és irányítási viszonyok megváltoztatására kerül sor.”

11. A 10a. cikk (3) bekezdésének megfelelően a (2) bekezdés nem alkalmazható, ha az adóalany valószínűsíti, hogy a kölcsön és az ahhoz tartozó jogügylet egyértelműen gazdasági indokokon alapul.

12. A 13. cikk (1) bekezdése értelmében a nyereség meghatározásakor nem kell figyelembe venni a részesedés címén szerzett hozamot, valamint e részesedés megszerzése vagy átruházása kapcsán viselt költségeket (a részesedés mentessége).

13. A 15. cikk megállapítja:

„(1) Ha az adóalany (az anyavállalat) egy másik adóalany (a leányvállalat) befizetett jegyzett tőkéje legalább 95%-ának jogi és gazdasági értelemben vett tulajdonosa, az adóalanyok együttes kérelmére az adót esetükben úgy vetik ki, mintha egy adóalanyról lenne szó olyan értelemben, hogy a leányvállalat tevékenységei és vagyona az anyavállalat tevékenységeinek és vagyonának a részét képezi. Az adót az anyavállalatra vetik ki. Ebben az esetben az adóalanyok együtt egy adózási egységnek minősülnek. Több leányvállalat is az adózási egység részét képezheti.

[…]

(3) Az (1) bekezdés csak a következő feltételek mellett alkalmazható:

[…]

b) a nyereség kiszámításakor ugyanazok a rendelkezések vonatkoznak mindkét adóalanyra;

c) mindkét adóalany holland illetőségű […].”

II. A tényállás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A. A C-398/16. sz. ügy

14. A holland [8] X BV társaság egy svéd cégcsoport tagja, amelyhez egy olasz társaság is tartozik. Ez utóbbi társaság harmadik személyek kezén lévő részvényeinek megvásárlása céljából az X BV 237 312 000 euró összegű tőkebefektetéssel egy másik társaságot hozott létre Olaszországban. Ezen apport összegét (kamatokkal terhelt) kölcsönből finanszírozta, amelyet egy, az ugyanazon cégcsoporthoz tartozó svéd társaság nyújtott.

15. E kölcsön következtében az X BV 2004-ben 6 503 261 euró összegű kamattal tartozott a kölcsönt nyújtó svéd társaságnak. A 2004. évi társaságiadó-bevallásban az X BV a jövedelmeiből levonható költségként levonta ezt az összeget. A holland adóhatóság azonban az 1969. évi 10a. cikke (2) bekezdésének b) pontja alapján nem fogadta el ezt a levonást, és meghozta a jelen eljárásban vitatott adómegállapításról szóló határozatot.

16. A szóban forgó határozat ellen benyújtott keresetben az X BV azt állította, hogy levonhatta volna a kölcsön kamatait, ha engedélyezték volna számára, hogy a leányvállalatával együtt egy adózási egységet alkosson. Mivel a holland jog a belföldi illetőségű társaságoknak tartja fenn e lehetőséget, az X BV azt állítja, hogy korlátozták a szabad letelepedéshez való jogát, ami ellentétes az EUMSZ 49. és EUMSZ 54. cikkel.

17. A Hoge Raad der Nederlanden (legfelsőbb bíróság, Hollandia), amelyhez a felülvizsgálati kérelmet benyújtották, előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéssel fordult a Bírósághoz.

„Úgy kell-e értelmezni az EK 43. cikket és az EK 48. cikket (jelenleg EUMSZ 49. cikk és EUMSZ 54. cikk), hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a valamely tagállamban illetőséggel rendelkező anyavállalat nem vonhatja le a kamatot a valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatba eszközölt tőkebefektetéssel összefüggő kölcsön tekintetében, míg e levonás igénybe vehető lenne akkor, ha az említett leányvállalat az említett anyavállalattal egy – a holland adózási egység jellemzőivel bíró – adózási egységbe lett volna felvéve, mert ebben az esetben a konszolidálás miatt nem lett volna megállapítható az említett tőkebefektetéssel való összefüggés?”

B. A C-399/16. sz. ügy

18. A holland X NV társaság egy olyan cégcsoporthoz tartozik, amelynek tagja – többek között és az adózási egység rendszerében – az A Holdings BV leányvállalat. Ez utóbbi a brit A Holdings UK társaság valamennyi részesedésének tulajdonosa.

19. 2008. november 11-én az A Holdings BV az A Holdings UK társaságban fennálló részesedését bevitte a brit C leányvállalatába. [9]

8 A „holland” (vagy olasz, svéd, stb.) jelzőt használom, bár valójában célszerűbb lenne Hollandiában vagy az egyes tagállamokban lévő „külföldi illetőségű társaságról” beszélni.

9 A részvények útja bonyolultabb volt és az egyéb kiegészítő ügyletek leírásának szüksége nélkül úgy foglalható össze, hogy 2009. február 12-én az A Holdings BV a C társaságban lévő részesedéseit átruházta a D vállalkozásra, amely az X NV adózási egységbe felvett leányvállalata. Ugyanezen a napon a D átruházta a C társaságban lévő részesedését a luxemburgi A Holdings Luxembourg leányvállalatára.

20. A 2008. és 2009. évi társaságiadó-bevallásában az X NV költségként kívánta levonni a devizaárfolyam változása miatt részesedéseiben keletkezett veszteséget. A holland hatóság az 1969. évi törvény 13. cikkének (1) bekezdése alapján nem járult hozzá a levonáshoz.[10]

21. Az X NV megtámadta a közigazgatási határozatot, arra hivatkozva, hogy ha engedélyezték volna számára a brit leányvállalatával integrált adózási csoport létrehozását, levonhatta volna az elszenvedett árfolyamveszteséget. Mivel a holland jog e lehetőséget a belföldi illetőségű társaságok számára tartja fenn, megállapítja, hogy korlátozták a letelepedési szabadságának gyakorlását.

22. A felülvizsgálati kérelmet elbíráló Hoge Raad der Nederlanden (legfelsőbb bíróság) előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az EK 43. cikket és az EK 48. cikket (jelenleg EUMSZ 49. cikk és EUMSZ 54. cikk), hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a valamely tagállamban illetőséggel rendelkező anyavállalat nem veheti figyelembe az árfolyamveszteséget az általa valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatba befektetett összeg tekintetében, míg ezt megtehetné akkor, ha az említett leányvállalat az elsőként említett tagállamban illetőséggel rendelkező – fent említett – anyavállalattal egy – a holland adózási egység jellemzőivel bíró – adózási egységbe lett volna felvéve, ami az adózási egységen belüli konszolidálásra vezethető vissza?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: abból lehet vagy kell-e kiindulni ebben az esetben a figyelembe veendő árfolyamveszteség meghatározása során, hogy az érintett anyavállalathoz – az említett leányvállalaton keresztül – közvetett módon tartozó és az Európai Unióban illetőséggel rendelkező közvetlen és közvetett leányvállalat(ok) is fel volt(ak) véve az adózási egységbe?

3) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: csak azokat az árfolyamveszteségeket kell-e figyelembe venni ebben az esetben, amelyek az anyavállalat adózási egységébe történő felvétel esetén a jogvita tárgyát képező években merültek volna fel, vagy azokat az árfolyameredményeket is figyelembe kell venni, amelyek korábbi években merültek volna fel?”

III. A felek észrevételeinek összefoglalása

A. A C-398/16. sz. ügy

23. Az X BV állítása szerint jogosult a cégcsoportjához tartozó egyik svéd leányvállalattól kapott kölcsön kamatának levonására. Akkor engedélyezték volna számára a levonást, ha a leányvállalat Hollandiában rendelkezett volna adóügyi illetőséggel és integrált adózási csoportot alkotott volna a leányvállalattal, ami a holland jogszabályok szerint nem lehetséges. A jogszabályokban rejlő eltérő bánásmód azt eredményezi, hogy a leányvállalat másik uniós tagállamban történő alapítására irányuló befektetés kevésbé vonzó, mint a Hollandiában megvalósuló befektetés.

24. Az X BV hozzáteszi, hogy az eltérés közérdeken alapuló nyomós indokkal csak akkor igazolható, ha nem haladja meg az ezen érdek védelméhez szükséges mértéket.

25. Az X BV az X Holding ítéletre hivatkozva azzal érvel, hogy a levonás elutasítása nem felel meg az adóztatási joghatóság tagállamok közötti kiegyensúlyozott megosztásának megőrzésére irányuló célnak, mivel a levonás nem vonja maga után az adóalap egyik államból a másikba történő áthelyezését.

10 Emlékeztetek arra, hogy e rendelkezés szerint sem a részesedések birtoklásából eredően megszerzett nyereség, sem pedig az abból eredően elszenvedett veszteség nem vehető figyelembe a nyereség meghatározásakor.

26. Az X BV szerint az alkalmazott korlátozást az integrált adózási csoportokra vonatkozó adójogszabályok koherenciája biztosításának szükségessége sem indokolja. Azt állítja, hogy a Bíróság [11] nem fogadja el ezt az igazolást, kivéve, ha közvetlen kapcsolat áll fenn az adókedvezmény biztosítása és a kedvezmény valamely meghatározott adóteherrel történő kiegyenlítése között. A vitatott esetben nem áll fenn közvetlen kapcsolat (abban az értelemben, hogy az adókedvezmény kiegyenlítse az adóterhet) a kölcsön kamatainak az integrált adózási csoport eredményéből történő levonásának lehetősége és az előzetes döntéshozatalra utaló határozat által jelzett hátrányok között. [12]

27. Az X BV azt a következtetést vonja le, hogy a Bíróságnak az előterjesztett kérdésre igenlő választ kell adni.

28. A Bizottság szerint a holland anyavállalat és a szintén holland leányvállalata közötti kapcsolat, az ezen anyavállalat és egy külföldi illetőségű leányvállalat közötti kapcsolathoz képest eltérő bánásmódban részesül. Az 1969. évi törvény 10a. cikke kizárólag az első esetben engedi meg a cégcsoport egyik társasága által nyújtott azon kölcsön kamatainak csoportos adóztatás útján történő levonását, amelynek összegét egy másik leányvállalatba történő tőkebefektetésre fordítják.

29. A Bizottság rámutat arra, hogy az eltérés nem közvetlenül az 1969. évi törvény 10a. cikkéből fakad, mivel e rendelkezés a visszaélések megelőzése céljából a kapcsolt vállalkozások közötti bizonyos jogügyletekről rendelkezik, és a belföldi és a határon átnyúló helyzetekre egyaránt megkülönböztetés nélkül alkalmazandó. Az államon belüli és a Közösségen belüli kapcsolatok közötti eltérés az integrált adózási csoportokra vonatkozó adózási jogszabályok következménye: miközben egy határon átnyúló helyzetben lehetetlen elkerülni az 1969. évi törvény 10a. cikkének alkalmazását, ez egy tisztán nemzeti helyzetben integrált adózási csoport létrehozásával megtehető.

30. Az X Holding ítélet alapján a Bizottság azt állítja, hogy az eltérő bánásmódot közérdeken alapuló nyomós indokkal kell igazolni, mivel objektíve összehasonlítható azon belföldi illetőségű anyavállalat helyzete, amely adózási egységet kíván létrehozni a szintén belföldi illetőségű leányvállalatával, és azon belföldi illetőségű anyavállalat helyzete, amely külföldi illetőségű leányvállalattal rendelkezik.

31. Az adóztatási joghatóság tagállamok közötti kiegyensúlyozott megosztása szempontjából a Bizottság véleménye szerint nem lehet igazolást bemutatni, mivel ebben az esetben csak Hollandia adóztatási joghatósága vehető számításba.

32. A holland adórendszer koherenciájának lehetséges érintettségét illetően a Bizottság úgy véli, hogy erre nem lehet hivatkozni, mivel nincs közvetlen kapcsolat a megszerzett adóelőny és az ezen előnynek valamely meghatározott adóteherrel történő kiegyenlítése között. [13] Véleménye szerint a koherencia hiánya a holland adórendszerben rejlik, mivel egyrészt szükségesnek tekinti az 1969. évi törvény 10a. cikke visszaélések elleni rendelkezéseinek alkalmazását a belföldi és a határon átnyúló helyzetekre egyaránt, míg másfelől a tisztán belföldi integrált adózási csoportoknak megengedi e szabályok alkalmazásának elkerülését.

11 A 2014. június 12-i SCA Group Holding és társai ítéletre hivatkozik (C-39/13–C-41/13, EU:C:2014:1758), 33. pont.

12 E határozat 2.8.2.7. pontja példaként említ néhány adóhátrányt: i. az adózási egységre csak egyszer alkalmazható az alacsonyabb adómérték; ii. ha a fizetésképtelenségi eljárás felszámolási vagyon hiányában történő megszüntetése folytán megszűnik az adózási egység részét képező leányvállalat; iii. az adózási egység részét képező egyes leányvállalatok egyetemlegesen felelnek az adózási egységre kivetett társasági adóért; és iv. összesítik az adózási egység részét képező társaságok befektetéseit, miáltal az adózási egység tekintetében alacsonyabb lehet a befektetésekre vonatkozó levonásokra alkalmazandó százalékos arány, mint abban az esetben, ha a társaságoknak külön kellene társasági adót fizetniük.

13 Ezzel összhangban idézi az 1992. január 28-i Bachmann ítéletet (C-204/90, EU:C:1992:35), 31. és azt követő pontok, és a 2008. február 28-i Deutsche Shell ítéletet (C-293/06, EU:C:2008:129), 39. pont.

33. A holland kormány azt állítja, hogy az 1969. évi törvény 10a. cikkének (2) bekezdése önmagában nem ellentétes a letelepedés szabadságával. Az esetleges akadályok ebben az esetben azon tényből fakadnak, hogy a belföldi illetőségű anyavállalat nem hozhat létre adózási egységet egy külföldi illetőségű leányvállalattal. E szabály igazolására azonban közérdeken alapuló nyomós indokokra hivatkozik.

34. Az integrált adózási csoporton belül a kamatok levonhatósága e csoport természetéből ered. A csoportos adóztatás okán az anyavállalat és a leányvállalat közötti tőkebefektetés adójogi szempontból láthatatlan az adózási egység keretén belül, mert a csoporton belüli ügyletek semlegesítik egymást. Mivel a csoportos adóztatásra vonatkozó szabályokban csak az anyavállalathoz rendelt vagyontömeg létezik, adójogi szempontból az adózási egységen belül nem lehetséges a tőkebefektetés. Ezért ilyen esetben az 1969. évi törvény 10a. cikke nem alkalmazható és a kamatlevonás közvetlen és elválaszthatatlan kapcsolatot jelent az adózási egységen belüli csoportos adóztatással.

35. A holland kormány azt a következtetést vonja le, hogy az X Holding ítéletet követő úgynevezett „elemenkénti megközelítés” nem alkalmazható a vitatott rendelkezésre. Ugyanakkor, ha a Bíróság elfogadná e megközelítést, az eltérő bánásmódot közérdeken alapuló nyomós indok igazolhatja: a kamatok levonhatóságára irányuló korlátozás célja a gazdaságilag nem indokolt álügyletek megakadályozása. Az 1969. évi törvény 10a. cikkének (3) bekezdése által az adózónak nyújtott lehetőség, amely alapján bizonyíthatja, hogy nem hozott létre álügyletet, az intézkedés arányosságát biztosítja.

B. A C-399/16. sz. ügy

1. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

36. Az X NV társaság és a Bizottság abból indul ki, hogy a holland jogban az angol leányvállalatban fennálló részesedéssel kapcsolatban keletkezett árfolyamveszteség nem vonható le a társaságiadó-bevallásban. Ugyanezen árfolyamveszteség levonható lett volna a csoportos adóztatás rendszerében, ha a leányvállalatot Hollandiában alapították volna, amely helyzet objektíve összehasonlítható azon holland társaság helyzetével, amely az Egyesült Királyságban tevékenységet végző szintén holland leányvállalattal rendelkezik. A hasonló helyzetekre alkalmazott eltérő bánásmód a letelepedés szabadsága korlátozásának minősül.

37. Ezen eltérő bánásmód kizárólagos igazolásának minősül az adóztatási joghatóság tagállamok közötti kiegyensúlyozott megosztásának megőrzése vagy a holland adórendszer koherenciájának biztosítása.

38. Az első igazolást illetően az X NV és a Bizottság úgy véli, hogy Hollandia adóztatási joghatósága nem érintett a jelen ügyben. A holland társaságnak a brit leányvállalatban meglévő részesedése tekintetében bekövetkezett árfolyamvesztesége nem jelenik meg a leányvállalat angol fontban vezetett könyvelésében.

39. A második (esetleges) igazolást illetően az X NV és a Bizottság arra emlékeztet, hogy az adórendszer koherenciája biztosításának ilyen igazolásként történő elfogadásához közvetlen kapcsolatnak kell fennállnia egyrészt az adóelőny megadása, másrészt pedig ezen adóelőny valamely meghatározott adóteherrel történő kiegyenlítése között. A jelen ügyben az adóelőny (azaz az árfolyamveszteség levonása) és a kérdést előterjesztő bíróság által említett hátrányok között ez a kapcsolat nem áll fenn. [14]

14 A 12. lábjegyzetben már említett hátrányokkal megegyeznek.

40. A holland kormány szerint az X NV célja az 1969. évi törvény 13. cikke szerinti hátrányos következmény elkerülése (az árfolyamveszteség levonhatóságának hiánya), és ezzel szemben a „részesedésmentességben” való részesülés. A holland jog értelmében azonban a „részesedésmentesség” ezen korlátozott alkalmazására a belföldi illetőségű leányvállalattal rendelkező anyavállalat nem lehetne jogosult.

41. A holland kormány szerint az X Holding ítéletben és a Groupe Steria ítéletben [15] a Bíróság kimondta, hogy az adózási egységbe összevont társaságok azon egyéni nyereségeinek és veszteségeinek elszámolása, amelyek az anyavállalatnak tulajdoníthatók, és a csoporton belüli ügyletek semlegesítése elválaszthatatlanul kapcsolódik az adózási egység létrehozásához, amelynek keretében a csoporthoz tartozó valamely másik társaságban fennálló részesedésnek és e részesedés eredményeinek sem lenne adójogi vonzata.

42. Az integrált adózási csoport létrehozásának lehetősége nem jelent *a priori* az árfolyamveszteség kockázatával kapcsolatos adóelőnyt, mivel – bár a holland szabályozás tiltja az árfolyamveszteség levonását – az árfolyamnyereséget sem számítják bele a társasági adó alapjába. Ezért az árfolyamveszteségnek a külföldi illetőségű leányvállalatban birtokolt részesedés tekintetében való kizárása nem korlátozza a letelepedés szabadságát.

43. Ezenkívül az árfolyamveszteség nem vehető figyelembe az integrált adózási csoport adózása során, ideértve azt is, ha nem fogadják el a „részesedésmentesség” alkalmazását. Mivel a részvények birtoklásához kapcsolódó tények (mint például a nyereség felosztása és a részesedés értékének változásai) nem képezik az adózási egység végső eredményének részét, nem kerülhet sor semmilyen levonásra. Nem áll fenn tehát az árfolyamveszteség tekintetében eltérő bánásmód a külföldi illetőségű leányvállalattal rendelkező anyavállalat és a belföldi illetőségű leányvállalattal rendelkező anyavállalat között (amennyiben mindketten egy integrált adózási csoportba tartoznak).

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről

44. Az X NV társaság és a Bizottság a második kérdést illetően megállapítja, hogy az anyavállalat a holland jog alapján szabadon dönthet arról, hogy a belföldi illetőségű leányvállalataival integrált adózási csoportot alkot-e, vagy sem, és kiválaszthatja, hogy melyik leányvállalattal kívánja azt létrehozni. A határokon átnyúló csoportokat bizonyos elemekkel kapcsolatban nem lehet egy másik, teljes mértékben belföldi csoportnak biztosított bánásmódhoz viszonyítva hátrányos megkülönböztetésben részesíteni. Másképpen szólva, mivel a viszonyítási alap az árfolyamveszteségnek a belföldi adózási egységek adózásával kapcsolatos levonhatósága, a külföldi illetőségű leányvállalattal rendelkező anyavállalattal szembeni bánásmód nem lehet kedvezőtlenebb.

45. Az X NV és a Bizottság a harmadik kérdést illetően azzal érvel, hogy a felperes társaságot nem terhelheti nagyobb adókötelezettség az olyan hozzá hasonló belföldi csoporthoz képest, amelyben az anyavállalat és a leányvállalatok adózási egységet képeznek.

46. A holland kormány úgy véli, hogy a második és harmadik kérdésre azonos választ kell adni. Nem fogadható el, hogy az anyavállalat kiválaszthassa, hogy mely társaságok és mely üzleti évek szerepeljenek a fiktív integrált adózási csoport adóbevallásában. Ha ilyenfajta szabadsága lenne, az anyavállalat a már ismert adatok alapján, utólag járna el, ez lehetővé tenné számára, hogy figyelembe vegye az árfolyam alakulását, és kiválassza („*cherry picking*”), hogy mely leányvállalatokat és melyik üzleti éveket előnyösebb felvenni, azzal a kockázattal, hogy az adóalap sérülhet.

15 43., illetve 25. pont.

IV. A Bíróság előtti eljárás

47. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatokat 2016. július 18-án vette nyilvántartásba a Bíróság Hivatala.

48. 2016. augusztus 9-én a Bíróság a C-398/16. sz. és a C-399/16. sz. ügyek egyesítéséről határozott.

49. Az X BV, az X NV, a holland kormány és az Európai Bizottság nyújtottak be írásbeli észrevételeket. Tárgyalás tartására nem volt szükség.

V. Elemzés

A. Előzetes megfontolások

50. Azok a kérdések, amelyekről a Bíróságnak a jelen eljárásban döntenie kell, a cégcsoportok adózására vonatkoznak, amelyek esetében az adójogi szabályozások eltérőek lehetnek. E szabályozások egyike alapján a csoportot alkotó mindegyik vállalat önálló adózóként jár el, azaz az összes megszerzett jövedelem után adózik, még akkor is, ha ezek közül valamelyik jövedelem az ugyanezen csoport vállalkozásaival megvalósított ügyletekből ered.

51. Más szabályozások ellenben a csoportos adóztatásra vonatkozó különös szabályozás szerinti adózás választásának lehetőségét biztosítják a csoportok számára, amely által az adót egyszer állapítják meg a csoporttal, mint gazdasági egységgel (konkrétan az anyavállalattal) szemben. Ez a modell azt jelenti, hogy a csoport tagjai közötti ügyletek adójogi szempontból semlegesek, azaz az adóalap meghatározása során nem számítják be azokat.

52. A szóban forgó két ügyben van egy közös körülmény, miszerint a hollandiai illetőségű anyavállalat azt állítja, hogy a leányvállalataival fennálló kapcsolataiból gazdasági veszteségeket szenvedett, amelyek a társaságiadó-bevallásában nem vonhatók le, mert azt ugyanezen tagállam jogszabályai akadályozzák. A levonás akkor lenne számára megengedett, teszi hozzá, ha adózási egységet alkothatna (integrált adózási csoport) ezen külföldi illetőségű leányvállalatokkal.

53. A holland szabályozás előírja, hogy a cégcsoportok csak akkor tartozhatnak a csoportos adóztatásra vonatkozó szabályozás hatálya alá, ha tagjai hollandiai illetőségű társaságok. A külföldi illetőségű társaságok azt nem alkalmazhatják. Amint azt már előrebocsátottam,[16] a Bíróság az X Holding ítéletben elismerte, hogy a nem hollandiai illetőségű leányvállalat veszteségeit az anyavállalat adóalapjának csökkentése érdekében nem lehet figyelembe venni, mert a holland jog a belföldi illetőségű leányvállalatoknak tartja fenn a csoportos adóztatást. A Bíróság szerint ezt az eltérő bánásmódot az adóztatási joghatóság tagállamok közötti kiegyensúlyozott megosztásának védelme igazolja.

54. A Hoge Raad (legfelsőbb bíróság) úgy értelmezte az X Holding ítéletet, hogy EK 43. cikk és az EK 48. cikk nemcsak „azt az adózási egység természetéből eredő (a belföldi társaságoknak fenntartott) következményt fogadja el, hogy az adózási egységen belül elszámolhatók a veszteségek, hanem a határozathozatal során alkalmazott és a konszolidáláson alapuló egyéb eltérő bánásmódokat is”. A Hoge Raad (legfelsőbb bíróság) ítéleteiben „megtagadta az adóalanyoktól, hogy a letelepedés szabadságára hivatkozva tetszés szerint részesüljenek az adózási egység természetével (a konszolidálással) közvetlenül összefüggő egyes elemek jelentette előnyökből”[17].

16 A jelen indítvány 3. és 4. pontja.

17 A C-398/16. és C-399/16. sz. ügyekben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatok 2.8.4. és 2.10.1. pontjában előadottak szerint. A Hoge Raad der Nederlanden (legfelsőbb bíróság) ítéletei, amelyek ezt az értelmezést elfogadták, a 2011. június 24-i ítélet, NL:HR:2011:BN3537, és a 2012. szeptember 21-i ítélet, NL:HR:2012:BT5858.

55. Így az alapügyben eljáró bíróság szerint az X Holding ítéletből egy „mindent vagy semmit” szabály vonható le következtetésként, amely alapján nem lehet az adózási egységnek csak néhány joghatását kiválasztani. Az adózási egységnek belföldi illetőségű leányvállalatokkal történő létrehozásából eredő bármely előny igazolható, mivel az adózási egységgel kapcsolatban nem alkalmazható az „elemenkénti megközelítés”. Ez alapján kizárták a csoportos adóztatás joghatásainak a külföldi illetőségű vállalatokra történő kiterjesztését.

56. A Bíróságnak a Groupe Steria ítéletben és a Finanzamt Linz ítéletben [18] tett legutóbbi megállapításai kétségeket ébresztettek a kérdést előterjesztő bíróságban. Ebben a két ügyben a Bíróság által elutasított eltérő bánásmód a cégcsoportok adóztatásának keretében éppen a belföldi illetőségű anyavállalatok és a – külföldi és belföldi illetőségű – leányvállalatok közötti kapcsolat „konkrét elemeit” (az első esetben az anyavállalat részesedésének költségeit és terheit, a másodikban pedig a cégérték amortizációját) érintette.

57. A Groupe Steria ítéletben a Bíróság konkrétan megállapította, hogy „a veszteségek integrált adózási csoporton belüli átadásától eltérő adóelőnyöket” külön-külön kell megvizsgálni. Csak e vizsgálat befejeztével tisztázható, hogy „a tagállamok fenntarthatják-e ezen adóelőnyöket a valamely integrált adózási csoportba tartozó társaságok számára, és következésképpen kizárhatják-e ezeket a társaságokat ezen előnyökből a határon átnyúló helyzetekben” [19].

58. Ezen előfeltevés alapján kezdem meg az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vizsgálatát, amelyek értelmében arról kell dönteni, hogy az ebben a két ügyben alkalmazott holland szabályozás ellentétes lehet-e az EUMSZ 49. cikkel, amely a letelepedés szabadsága korlátozásainak megszüntetését írja elő.

59. A közvetlen adóztatás területén a jelen ügyhöz hasonló ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elemzése során a Bíróság által többször alkalmazott módszert követem. Ez úgy működik, hogy szakaszok vagy lépések szerint először is az alkalmazandó szabadság és az e tekintetben bekövetkezett esetleges korlátozás meghatározására irányul. Második lépésként összeveti a szóban forgó helyzeteket, annak tisztázására, hogy megállapítható-e azokban eltérő bánásmód, ez pedig az e bánásmódot előíró belső szabályok részletes vizsgálatát igényli. Végezetül feltárja az esetleges, közérdeken alapuló nyomós indokokkal alátámasztott igazolásokat és a korlátozó nemzeti intézkedésnek a szóban forgó szabadsággal való arányosságát.

60. Már az elején felhívom a figyelmet arra, hogy az anyavállalat szerinti tagállamban a belföldi és külföldi illetőségű leányvállalatok közötti eltérő adójogi bánásmód akadályozhatja az anyavállalatot letelepedési szabadságának gyakorlásában, visszatartva őt attól, hogy más tagállamokban leányvállalatokat alapítson. [20] Az Európai Unió működéséről szóló szerződés szóban forgó rendelkezése tehát annak 49. cikke, és a belföldi, illetve külföldi illetőségű leányvállalatok közötti eltérő bánásmód a 49. cikkben foglalt szabadság korlátozását jelenti.

61. Ahhoz, hogy ezen eltérő bánásmód összeegyeztethető legyen a Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezéseivel, az szükséges, hogy az olyan helyzetekre vonatkozzék, amelyek objektíve nem hasonlíthatók össze, vagy hogy azt közérdeken alapuló nyomós indokok igazolja. [21] Még ha igazolt is lenne, szintén elengedhetetlen, hogy alkalmazása az elérni kívánt célkitűzés megvalósítására alkalmas legyen, és ne lépjen túl az annak megvalósításához szükséges mértéken. [22]

18 2015. október 6-i ítélet, C-66/14, EU:C:2015:661.

19 Groupe Steria ítélet, 27. és 28. pont.

20 2005. december 13-i Marks & Spencer ítélet (C-446/03, EU:C:2005:763), 32. és 33. pont.

21 X Holding ítélet, 20. pont; Groupe Steria ítélet, 21. pont.

22 2005. december 13-i Marks & Spencer ítélet (C-446/03, EU:C:2005:763), 35. pont.

B. A C-398/16. sz. ügyről

62. Összefoglalva, a kiindulási ténybeli helyzet olyan kapcsolatból áll, amelyben ugyanazon cégcsoportnak különböző uniós tagállamokban illetőséggel rendelkező három társasága vesz részt. Egyfelől egy svéd társaság kamatokkal terhelt kölcsönt nyújtott a holland társaságnak. Másfelől ez a holland társaság a kölcsön összegét egy olasz leányvállalat részesedésének megszerzésébe fektette.

63. A vita azért merül fel, mert a holland társaság a társaságiadó-bevallásában le kívánja vonni az ugyanazon cégcsoporthoz tartozó társasággal szemben fennálló kamattartozás összegét.

64. Az 1969. évi törvény 10a. cikkének (2) bekezdése általános jelleggel nem engedi a levonást, ha ugyanazon cégcsoport vállalkozásai (kapcsolt vállalkozások) között nyújtottak kölcsönt. E korlátozás azonban kikerülhető, ha ezek a kapcsolt vállalkozások az integrált adózási csoportként vagy adózási egységként való adózás lehetőségét választják.

65. A holland jogban az integrált adózási csoport alapítására az alábbi elvek irányadók:

– Az integrált adózási csoportot alkotó társaságok szabadon kiválaszthatók. [23]

– Az integrált adózási csoport alapításának lehetősége azon társaságokra korlátozódik, amelyek Hollandiában rendelkeznek illetőséggel. [24]

66. Az eltérő bánásmód az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2.8.3. pontjából következően onnan ered, hogy ha a leányvállalat holland illetőségű lenne, fel lehetett volna venni a holland társasággal együtt az adózási egységbe. Ilyen körülmények között az 1969. évi törvény 10a. cikke nem lenne alkalmazandó és a kölcsön kamatai levonhatók lennének.

67. A belföldi illetőségű leányvállalat tőkéjének teljes mértékben történő megszerzésére irányuló befektetés így vonzóbbá válik, mint egy külföldi leányvállalat tőkéjének megszerzése: a társasági részvények vagy részesedések megvásárlása céljából felvett kölcsön pénzügyi költségei (kamatai) az első esetben levonhatók, a második esetben azonban nem.

68. Összehasonlítható helyzetekről van-e szó? Az igenlő választ a Bíróság kifejezetten ugyanazon holland jogszabállyal kapcsolatban (1969. évi törvény 15. cikke) adta, amelyet a jelen két előzetes döntéshozatal iránti kérelemben is alkalmaznak.

69. A Bíróság az X Holding ítéletben kimondta, hogy „az olyan belföldi anyavállalat helyzete, amely egyetlen adózási egységet kíván alkotni valamely belföldi leányvállalatával, valamint az olyan belföldi anyavállalat helyzete, amely külföldi leányvállalatával kívánja ugyanezt tenni, az alapügy tárgyát képező szabályozáshoz hasonló adójogi szabályozás céljára tekintettel objektíve összehasonlítható, mivel mindkettő részesülni kíván az említett szabályozás által kínált előnyökben, amely szabályozás többek közt lehetővé teszi az adózási egységbe összevont társaságok nyereségeinek és veszteségeinek az anyavállalat szintjén történő konszolidálását, és a csoport ügyletei adósemlegességének a megőrzését” [25].

23 Ezt állapítja meg a holland kormány az észrevételeinek 21. pontjában.

24 Azt is megkövetelik, hogy az adóalap meghatározása során ugyanazon szabályokat alkalmazzák, de ez a szempont nem releváns a C-398/16. sz. ügyben, noha a C-399/16. sz. ügyben jelentőséggel bír.

25 X Holding ítélet, 24. pont.

70. Az X Holding ítélet a leányvállalat veszteségeinek az anyavállalatban történő levonhatóságáról szól, amelyhez a leányvállalatnak a teljes adóévben elért eredményét figyelembe veszik. Bár a jelen ügyben eltér a kért adólevonás,[26] úgy vélem, hogy két objektíve összehasonlítható helyzet áll fenn, mivel az anyavállalat által viselt pénzügyi költségről van szó, amely a leányvállalatban meglévő részesedéshez kapcsolódik függetlenül attól, hogy van-e csoportos adóztatás, vagy sem.

71. A Groupe Steria ügy kapcsán egyébként bizonyos párhuzam áll fenn. Az említett ügyben az ítélet tárgya arra irányult, hogy az úgynevezett „költséghányad" (amelyet az anyavállalatnak a leányvállalatban fennálló részesedése miatt viselt költségek jelentettek) a csoportos adóztatásra vonatkozó azon szabályok szerint levonható-e, amelyeknek hatálya alól a külföldi leányvállalatok ki voltak zárva. A jelen ügyben a vita az anyavállalatnál felmerült más költségről (a kölcsön kamatairól) folyik annak eldöntése céljából, hogy annak nem levonhatóként történő minősítése egyúttal kevésbé vonzóvá teszi-e a letelepedés szabadságának gyakorlását.

72. Így az „elemenkénti megközelítés" szempontjából tehát, amelyre az alapügyben eljáró bíróság hivatkozik, úgy vélem, hogy nem tagadható a helyzetek összehasonlíthatósága, és ezáltal a hasonló adózási magatartással szemben alkalmazott bánásmód különbsége.

73. Az objektíve összehasonlítható helyzetekkel szembeni eltérő bánásmód bizonyítását követően arra kell összpontosítani a figyelmet, hogy fennáll-e az azt igazoló, közérdeken alapuló nyomos indok. A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben a csoportos adóztatásra vonatkozó holland szabályozás koherenciájára hivatkozik.

74. A Bíróság a Groupe Steria ítéletben kimondta, hogy „az ilyen igazolásra alapított érvek kizárólag akkor helytállók, ha közvetlen kapcsolat állapítható meg a nyújtott adóelőny és ezen előny valamely meghatározott adóteherrel történő kiegyenlítése között, és e kapcsolat közvetlen jellegét a szóban forgó szabályozás által követett célra tekintettel kell megállapítani (2014. március 13-i Bouanich ítélet, C-375/12, EU:C:2014:138, 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat)"[27].

75. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban és a holland kormány érvelésében sem találok elegendő indokot a szóban forgó igazolás elfogadására. A kormány érvei[28] valójában inkább az X Holding ítélet „korlátozás nélküli" alkalmazásának támogatására korlátozódnak, elutasítva az „elemenkénti megközelítést". Továbbá a Groupe Steria ítélet idézésével egyértelműen az adóztatási joghatóság tagállamok közötti kiegyensúlyozott megosztásának fenntartására hivatkozik, amely kérdést nem fejti ki (nem ad magyarázatot arra, hogy a jelen esetben miért jönne létre az egyensúlyvesztés).

76. A C-398/16. sz. ügyben a holland kormány azon hivatkozása, hogy a csoportos adóztatásra vonatkozó szabályozás rendszere az előnyök és hátrányok koherens csomagját alkotja, túlzottan általános. Amint az előbb említettem, semmilyen meggyőző adatot nem mutat be azzal kapcsolatban, hogy az említett rendszer koherenciája kifejezetten a valamely leányvállalatnak nyújtott kölcsön után járó kamatok levonását illetően megtörne.

26 Most kizárólag olyan költséget vesznek figyelembe (a kölcsön kamatai), amely nem érinti a leányvállalat eredményét, hanem csak az anyavállalatét, amely a leányvállalat részesedéseinek megszerzésére irányuló befektetéssel kapcsolatos.

27 Groupe Steria ítélet, 31. pont.

28 Az írásbeli észrevételek 52–55. pontja, amelynek tartalmára ugyanazon beadvány 95. pontja vonatkozik (C-398/16. sz. ügy).

77. E kormány adóelkerüléssel szembeni harcra, mint közérdeken alapuló nyomos indokra összpontosuló észrevételei sokkal világosabbak (amelyre azonban a kérdést előterjesztő bíróság a határozatának 2.8.6. pontjában nem hivatkozik). Kifejti, hogy az 1969. évi törvény 10a. cikkének célja olyan álügyletek megvalósításának megakadályozása, amelyek tényleges gazdasági okokkal nem alátámaszthatók, hanem amelyeket kifejezetten a holland területen szerzett nyereséggel szemben kivetett adók megfizetésének elkerülésére kötöttek.[29]

78. A holland kormány ezzel összhangban azt állítja, hogy az adózó általi utólagos választás lehetőségének elfogadása a kedvezőbb adójogi választási lehetőség előtérbe kerülésével egyezik meg. Az erre vonatkozó érvelést azonban nagyon röviden taglalta a kölcsön után járó kamatok levonhatóságára vonatkozó problémákat illetően (a C-399/16. sz. ügy tárgyát képező veszteségek tekintetében valamivel bővebb kifejtést ad).

79. Az 1969. évi törvény 10a. cikkének (2) bekezdéséhez hasonlóan az adócsalás elleni küzdelem céljából alkotott szabály ténylegesen igazolhat a letelepedés szabadságával szembeni bizonyos korlátozásokat.[30] Ahogyan azt a holland kormány kifejti, míg a cégcsoport egyik társaságától kapott osztalék növeli az adóalapot, addig az ugyanazon társaságok közötti kölcsön után járó kamatok azt csökkentik. Az adóalap integritását nézve tehát bizonyos kockázat áll fenn, és a cél annak elkerülése, hogy a jövedelmeket kamatokat keletkeztető kölcsönök formájában „ellensúlyozzák”, amelyek azonkívül, hogy nem képezik a kölcsönvevő adóalapjának részét, lehetővé teszik az adóalapnak a kamatok összegével való csökkentését.

80. Az 1969. évi törvény 10a. cikkét ezenkívül a cégcsoport társaságai közötti kapcsolatokra alkalmazzák, függetlenül attól, hogy a társaságok holland vagy más illetőségűek-e. Ezért a nehézségek nem e szabály következtében adódnak, mivel az adóelkerüléssel szembeni küzdelem keretében a belföldi illetőségű és a külföldi illetőségű társaságokat egyenlően kezeli.

81. Ugyanakkor ezt a magyarázatot gyengíti, hogy az adóelkerülés elleni célkitűzés nem vonatkozik azon belföldi társaságokra, amelyek a csoportos adóztatásra vonatkozó szabályozás szerinti adózást választották. Az adócsalás elleni küzdelem megmagyarázhatja ugyanis a szabály fennállását, de nehéz megérteni, hogy miért részesíti ennyire egyenlőtlen bánásmódban a cégcsoport társaságai közötti kapcsolatokat attól függően, hogy a csoportos adóztatásra vonatkozó szabályok hatálya alá tartoznak-e vagy nem. Míg a csoporton belüli kölcsönök után járó kamatok főszabályként – a társaságok illetőségétől függetlenül – nem vonhatók le, addig az integrált adózási csoportok számára azok levonhatók.

82. A holland (anya)vállalat által a holland leányvállalatnak nyújtott kölcsön esetén a kamatok a csoportos adóztatás keretében az előbbi számára levonhatók. Ugyanakkor, ha ugyanezt a kölcsönt az anyavállalat egy olasz leányvállalat számára nyújtja, nincs lehetőség a csoportos adóztatásra és a kamatok nem vonhatók le. Ha az adókikerülés szempontjából a cél az, hogy Hollandiában az anyavállalat adóalapja mesterségesen ne csökkenjen, nem világos az indoka annak, miért tűrik el, ha csak holland társaságokról van szó, és miért akadályozzák, ha harmadik tagállam társasága vesz részt: ugyanazon adókikerülésről lehet szó az egyik és másik esetben is.

29 Az 1969. évi törvény 10a. cikkének (3) bekezdése nem zárja ki teljesen az adó levonhatóságát: akkor teszi lehetővé az adó levonását, ha az érintett társaság bizonyítja, hogy nem olyan mesterséges alkotás, amelyek nincs kapcsolata a gazdasági valósággal.

30 2006. szeptember 12-i Cadbury Schweppes és Cadbury Schweppes Overseas (C-196/04, EU:C:2006:544), 51. pont.

83. Összefoglalva úgy vélem, hogy az adóelkerülés elleni küzdelem nem minősül olyan közérdeken alapuló nyomós indoknak, amely lehetővé teszi az egyenlőtlen bánásmód igazolását, mivel Hollandiában éppen a csoportos adóztatás rendszere az, amely a holland illetőségű cégcsoportok számára biztosítja a jogszerű adóelőny lehetőségét, és egyúttal abból kizárja a külföldi illetőségű társaságok alkotta csoportokat.[31]

84. Ezenkívül, ugyanolyan módon, ahogyan megállapítható lenne, hogy az anyavállalat és a belföldi illetőségű leányvállalat közötti kölcsönnyújtás tényleges gazdasági magyarázat nélküli álügyletet fedez az anyavállalat adóterhének indokolatlan csökkentése céljából,[32] nem értem, hogy miért ne lehetne ezt a vizsgálatot a külföldi illetőségű leányvállalatokkal való kapcsolatokra alkalmazni. A tényleges gazdasági helyzetnek az egyes esetekben történő igazolási lehetőségét *a priori* egyszerűen elutasítja az olyan szabályozás, amely azt a külföldi illetőségű társaságok tekintetében egyszerűen nem fogadja el, amely társaságok számára megtiltja, hogy Hollandiában integrált adózási csoport rendszerének részét képezzék.

85. Végül a Bíróság többek között már az Euro Park Service ítéletben[33] kimondta, hogy „valamely általános hatályú, bizonyos jellegű műveleteket az adóelőnyből automatikusan, anélkül kizáró szabály bevezetése, hogy figyelembe kellene venni, hogy ténylegesen sor került-e adókijátszásra vagy -elkerülésre, túlmenne azon, ami ezen adókijátszás vagy adóelkerülés megelőzéséhez szükséges […]”.

C. A C-399/16. sz. ügyről

86. A jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vizsgálatának megkezdése előtt célszerűnek tűnik számomra két észrevételt tenni. Az első azon árfolyamveszteség pontos hatályára vonatkozik, amely az anyavállalatnak a külföldi leányvállalataiban fennálló részesedéseit érinti, ha az előbbi és az utóbbi különböző devizanemekben végzik tevékenységüket.

87. E tekintetben helytállónak találom a holland kormány által tett árnyalást, amikor különbséget tesz a „leányvállalat árfolyamvesztesége” és a „leányvállalattal összefüggésben bekövetkezett árfolyamveszteség” között. Az előbbi a leányvállalat által külföldi devizában eszközölt befektetésekből származó veszteségre vonatkozik, amely az említett leányvállalat eredményében jelenik meg. A „leányvállalattal összefüggésben bekövetkezett árfolyamveszteség” ellenben csökkenti az anyavállalatnak a leányvállalatban (devizában) fennálló részesedésére irányuló befektetés értékét, legalábbis könyvelési szempontból, és befolyásolja az anyavállalat eredményét.

88. A jelen ügyben az árfolyamveszteség a részesedések értékével van közvetlen kapcsolatban, nem pedig a leányvállalat által eszközölt befektetések eredményével. A két jelzett feltevés közül a másodikról van tehát szó.

89. A második észrevétel az anyavállalat által a leányvállalat tőkéjében birtokolt részesedések értékének növekedéséről vagy csökkenéséről szól, amelyet az árfolyamváltozások érinthetnek. E tényező két szempontból közelíthető meg: a) a szóban forgó érték alakulása, amíg a részesedések az anyavállalat vagyonának részét képezik és b) a részesedések átruházásának időpontjában megnyilvánuló, azaz a szerzési érték és az átruházási érték közötti értékkülönbözet.

31 Amint előrebocsátottam (32. pont), a Bizottság ezzel összhangban hangsúlyozza a holland adórendszer koherenciájának hiányát, amely az 1969. évi törvény 10a. cikkét bár főszabály szerint a belföldi helyzetekre és a határokon átnyúló helyzetekre egyaránt alkalmazza, a tisztán belföldi integrált adózási csoportok számára megengedi ezen adóelkerülés elleni szabály alkalmazásának elkerülését.

32 Lásd a 33. lábjegyzetet.

33 2017. március 8-i ítélet (C-14/16, EU:C:2017:177), 55. pont.

90. Véleményem szerint az előzetes döntéshozatalra utaló határozat e tekintetben nem elég egyértelmű: az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés úgy tűnik, hogy a részesedések átruházását feltételezi, míg a harmadik kérdés azon időszakra vonatkozik, amelyben az említett részesedések átruházás hiányában az anyavállalkozás birtokában voltak.

91. Következésképpen a vita megfelelő körülhatárolása érdekében az első kérdésre adandó válasznak a részesedések átruházása esetén az árfolyamból származó értékvesztést; a harmadik kérdésre adandó válasznak pedig ezzel ellentétben a részesedések annak során történő leértékelődését kell figyelembe vennie, amikor az az anyavállalat vagyonának részét képezi, azaz a részesedések értékcsökkenésének tisztán könyvelési szempontból történő megállapítását.

1. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

92. A felek észrevételei, különösen az alapeljárás felperesének észrevétele alapján a vita azért merül fel, mert a felperes véleménye szerint az árfolyamveszteség, amely az A Holdings UK részesedésének a C leányvállalatra történő átruházása időpontjában derült ki, levonható lett volna, ha az X NV fel tudta volna venni az integrált adózási csoportjába a brit leányvállalatot.[34]

93. Az ok abban rejlik, hogy az 1969. évi törvény 13. cikke bevezeti az úgynevezett „részesedésmentességet”: a társaság nyereségének meghatározása során nem kell figyelembe venni a részesedésből fakadó adóelőnyöket, sem pedig a részesedés megszerzése vagy átruházása okán viselt költségeket. E szabály azonban nem alkalmazható csoportos adóztatás esetén.

94. A kérdést előterjesztő bíróság eltérő bánásmódot állapít meg, rámutatva arra, hogy egy Hollandiában „illetőséggel rendelkező anyavállalat nem veheti figyelembe az árfolyamveszteséget az általa valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatba befektetett összeg tekintetében, míg ezt megtehetné akkor, ha az említett leányvállalat a [Hollandiában] illetőséggel rendelkező – fent említett – anyavállalattal egy – a holland adózási egység jellemzőivel bíró – adózási egységbe lett volna felvéve, ami az adózási egységen belüli konszolidálásra vezethető vissza”.

95. Első ránézésre tehát eltérő bánásmód állapítható meg, amely alkalmas a letelepedés szabadsága gyakorlásának korlátozására. A megkülönbözetés az EUMSZ e szabadságot szabályozó rendelkezéseivel csak akkor egyeztethető össze, ha olyan helyzetekre vonatkozik, amelyek objektíve nem hasonlíthatók össze vagy azt közérdeken alapuló nyomós indok igazolja.

96. A Hoge Raad (legfelsőbb bíróság) a felmerült problémával kapcsolatban három megoldási módhoz folyamodik: a) az állandó külföldi telephelyekre vonatkozó adójogi szabályozást alkalmazzák, b) a belföldi illetőségű leányvállalatok az eurótól eltérő funkcionális valutát használják tevékenységük során; valamint c) nem csak az árfolyamveszteséget hagyják figyelmen kívül az adóalap meghatározása során, hanem az esetleges árfolyamnyereséget is.

34 Bár az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 2.5. pontja a C társaságnak az integrált adózási csoportba való esetleges felvételére vonatkozik („adott esetben”), maga az érdekelt korlátozza az A Holdings UK-ba való esetleges felvételt.

97. Ezen három mód közül az utolsóra összpontosítok az első kettő vizsgálatának szükségessége nélkül. A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben, helytállóan, a Bíróságnak a Deutsche Shell ítéletében [35] és az X ítéletében [36] kidolgozott ítélkezési gyakorlatára hivatkozik. Ezen ítélkezési gyakorlatra támaszkodva azt javasolja, hogy az árfolyamveszteség levonhatóságának hiányát igazolhatja azon körülmény, hogy az esetleges árfolyamnyereséget sem veszik figyelembe. Ezt az álláspontot [37] támogatja az X ítélet 38., 40. és 41. pontja, valamint Kokott főtanácsnoknak a szóban forgó ügyre vonatkozó indítványa. [38]

98. Az X ítéletben eldöntött jogvita szintén az árfolyamváltozásból származó veszteség miatt a részesedések értékében keletkezett tőkeveszteség levonásáról szólt. A svéd szabályozás, bár kétségtelenül akadályozta az árfolyamveszteség levonását, amikor az anyavállalat tőkeveszteséggel adta el a külföldi leányvállalatban fennálló részesedéseit, az e részesedésekből ugyanezen címen szerzett tőkenyereséget sem adóztatta meg.

99. E körülmények között, jelentette ki a Bíróság, „az EUM-Szerződés letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezéseiből nem lehet levezetni, hogy e tagállam köteles lenne az adóztatási joghatósága – ráadásul aszimmetrikus – gyakorlására az olyan műveletek során bekövetkező veszteségek levonhatóságának lehetővé tétele végett, amelyek eredményét, amennyiben pozitív, egyáltalán nem adóztatják meg”. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy „az EUMSZ 49. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan tagállami adójogszabály, amely főszabály szerint mentesíti a társasági adó alól az üzleti célú részesedést illetően elért tőkenyereséget, ezzel összefüggésben pedig kizárja az ilyen részesedéseket illetően elért tőkeveszteség levonását még abban az esetben is, ha e tőkeveszteség árfolyamveszteségből származik” [39].

100. Ha jól értelmezem azt a holland szabályozást, amelyre a jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozat hivatkozik, a „részesedésmentességet” és az azon tőkenyereség, illetve tőkeveszteség adóztatására alkalmazandó többi szabályt illetően, amelyek a külföldi illetőségű leányvállalatokban fennálló részesedéseket érintő árfolyamváltozás miatt keletkeztek, úgy vélem, hogy tekintetükben az X ítélet szerinti megoldás alkalmazható.

101. Bár az X ügyben (C-686/13) a vita az integrált adózási csoporton kívüli anyavállalat és leányvállalata közötti kapcsolat keretében indult, nem látom akadályát annak, hogy a hivatkozott ügyben hozott ítélet megállapításai kiterjedjenek a jelen ügyre. Véleményem szerint az a meghatározó jelentőségű, hogy a jelen ügyhöz hasonló körülmények között az árfolyamváltozásból származó nyereséget se számítsák bele a társasági adóalapba. Nevezetesen, a kérdést előterjesztő bíróság fogalmait használva, olyan helyzetről van szó, „amelyben nem lehet figyelembe venni sem az árfolyamnyereséget, sem az árfolyamveszteséget” [40].

102. Amennyiben ez így van – ami mellett úgy tűnik, hogy a nemzeti bíróság is érvel a belső jogának bemutatása során, és azt a holland kormány is megerősíti –, akkor, ha a külföldi illetőségű leányvállalat nem tartozhat az integrált adózási csoportba, az anyavállalat külföldi illetőségű leányvállalatában fennálló részesedésének értékcsökkenésével szemben alkalmazott eltérő bánásmód nem korlátozza a letelepedés szabadságát ugyanazon indokok miatt, mint amelyeket a Bíróság az X ítéletben már kifejtett.

35 2008. február 28-i ítélet (C-293/06, EU:C:2008:129).

36 2015. június 10-i ítélet (C-686/13, a továbbiakban: X ítélet, EU:C:2015:375).

37 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 2.9.5. pontja: „a 2.9.1., 2.9.2. és 2.9.4. pontban szereplő megfontolások […] azt a megállapítást támogatják, hogy objektíve összehasonlítható helyzetekkel szemben nem áll fenn eltérő bánásmód és akadály sem a letelepedés szabadságával szemben, valamint támogatják az érdekelt fél álláspontjának elutasítását”.

38 Az X ügyre vonatkozó indítvány (C-686/13, EU:C:2015:31).

39 X ítélet, 40. és 41. pont. A Bíróság a 36–39. pontban előzetesen kifejtette, hogy a 2008. február 28-i Deutsche Shell ítéletben (C-293/06, EU:C:2008:129) adott válasz miért nem alkalmazható az X ügyre (C-293/06, EU:C:2008:129).

40 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 2.9.4. pontja.

103. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ezen kérdésre adandó válasz lezárja az alapügyben eljáró bíróság által előterjesztett két másik kérdéshez vezető utat. Mindazonáltal azokat (a holland kormány álláspontját követve) röviden és együttesen megvizsgálom, amennyiben a Bíróság úgy dönt, hogy az első kérdésre igenlő választ ad.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről

104. Ha az anyavállalat a veszteségei között elszámolhatná a külföldi illetőségű leányvállalatokban fennálló részesedései árfolyamváltozásból eredő tőkeveszteségét, a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy: a) e lehetőség kiterjeszthető-e „az érintett anyavállalathoz – az említett leányvállalaton keresztül – közvetett módon tartozó és az Európai Unióban illetőséggel rendelkező közvetlen és közvetett leányvállalat(ok)ra”, és b) csak „a jogvita tárgyát képező években, vagy más, korábbi években felmerült” tőkeveszteségek is összesíthetők-e.

105. Úgy tűnik, hogy a jelen ügy irataiban szereplő jogi információkból az következik, hogy a holland jog által megállapított csoportos adóztatási rendszer választási lehetőséget nyújt azzal kapcsolatban, hogy mely társaságokat vesznek fel a cégcsoportba (amelyet adózási egységnek tekintenek) és mely társaságok felvételét mellőzik.[41] Főszabály szerint nem lenne indokolt a külföldi illetőségű leányvállalatokkal szemben megtagadni azt, amit a belföldi illetőségű leányvállalatoknak megengednek.

106. Márpedig az alapjogvita csak az árfolyamváltozások miatti azon veszteségek beszámítását érinti, amelyek meghatározott külföldi illetőségű leányvállalatban fennálló részesedéssel függnek össze. Ebből adódóan a második kérdés tartalma inkább feltételes: a vita a brit leányvállalatnak és nem bármely egyéb, közvetlen vagy közvetett leányvállalatnak az integrált adózási csoportba történő felvételének lehetőségéről szól. E feltevések alapján, a kérdés elfogadhatatlanná válik.

107. Azt sem hiszem, hogy a Bíróság hasznos választ tudna adni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre. Ugyanis az eljárásában résztvevő egyik fél sem javasolta a Bíróság számára, hogy azt közvetlenül az uniós jog alapján tegye meg. Az alapjogvitában felperes társaság (X NV) ráadásul kiáll amellett, hogy a kétségre adandó megoldás inkább a nemzeti jogban rejlik, nem pedig az uniós jogban, mivel a belső szabályok rendelkeznek az adóköteles éves nyereség fogalmáról.

108. Emlékeztetek arra, hogy fogalmilag különbséget lehet tenni az A Holdings BV birtokában lévő részesedések értékvesztése és az azok átruházása miatt felmerülő értékvesztés között. Úgy tűnik, hogy a kérdés a részesedéseknek – mint a társasági vagyon alkotóelemeinek – az árfolyamveszteség miatt történő értékcsökkenéséről szól.

109. Ha a könyvelésnek a vállalkozás egy adott időpontban fennálló pénzügyi helyzetéről kell tájékoztatást adnia, a részesedések értékcsökkenése könyvelési szempontból különböző kritériumok szerint jelenhet meg. Amennyiben ezek a részesedések a befektető társaság vagyonának részét képezik, a részesedések értékcsökkenése például az értékvesztés miatti veszteség kiegyenlítése céljából a vonatkozó kiigazítások megtételével jelenhet meg a társaság könyveiben.

110. Ha a részesedéseket olyan devizában tartják nyilván, amelyet az anyavállalat nem használ, az árfolyam alakulása többé-kevésbé állandó pénzügyi ingadozásokat okozhat. Ugyanakkor ahhoz, hogy ezeknek az ingadozásoknak a társasági adót tekintve hatása legyen az adóalapra, azoknak rendszerint tényleges gazdasági veszteséget kell képezniük.

41 Lásd a 23. lábjegyzetet.

111. A Bíróság nem vizsgálhatja, hogy a részesedések leértékelődésének könyvviteli nyilvántartása hatással van-e az adóalap nemzeti jog szerinti meghatározására. A kérdést előterjesztő bíróság feladata az adójogi szabályozás alapján tisztázni, hogy a bekövetkezett tényleges gazdasági veszteség az anyavállalat eredményeit kizárólag a részesedések átruházásának évében, vagy minden egyes korábbi évben befolyásolta-e.[42]

VI. Végkövetkeztetések

112. A fent kifejtettek értelmében azt javaslom, hogy a Bíróság a Hoge Raad der Nederlanden (legfelsőbb bíróság, Hollandia) kérdéseire a következőképpen válaszoljon:

„Az EUMSZ 49. cikkel:

– Ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a valamely tagállamban illetőséggel rendelkező anyavállalat nem vonhatja le a kamatot a valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatba eszközölt tőkebefektetéssel összefüggő kölcsön tekintetében, míg e levonás igénybe vehető lenne akkor, ha olyan leányvállalatról lenne szó, amely az anyavállalattal azonos tagállamban rendelkezik illetőséggel.

– Nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a valamely tagállamban illetőséggel rendelkező anyavállalat nem vonhatja le a nyereségéből az árfolyamváltozásokból származó veszteséget (tőkeveszteség) a valamely más tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatban fennálló részesedéseinek összege tekintetében, míg ugyanezen szabályozás ezzel párhuzamosan nem adóztatja meg az árfolyamváltozásokból eredő nyereséget (tőkenyereség).”

42 Ezzel összhangban, analógia útján, lásd: 2008. február 28-i Deutsche Shell ítélet (C-293/06, EU:C:2008:129), 24. és 25. pont.